

„Soča“ izbaja vsak petek in velja po pošti prejemanja ali v Gorici na dom pošiljana:

Vse leto . . . . . f. 1.40
Pol leta . . . . . „ 2.20
Četrt leta . . . . . „ 1.10

Pri oznanilih in tako tudi pri „poslanicah“ se plačuje za navadno trisopno vrsto:

8 kr. če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 „
6 „ „ „ 3 „

Za večje črke po prostori.

SOČA

Posamezne številke se dobivajo po 8 kr. v tobakarnicah v gosposki ulici blizu „trih kron“, na starem trgu in v mnski ulici ter v Trstu, via Caserma, 3.

Dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredništvu „Soče“ v Gorici v Via Ascoli 8, I., naročnina pa opravištvu „Soče“ Via della Croce št. 4, II.

Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcem in drugim nepremožnim se naročnin zniža, ako se oglase pri opravištvu.

Bolnišnične zadeve.

1. Goriški bolniki pa tržaški mestni statut.

Ni je huje nadloge za naše občine od stroškov, katere morajo plačevati vsako leto zunanjim bolnišničam za domače bolnike, ki so se v njih zdravili. V zadnjih 10 ali 11 letih so plačale goriške občine čez pol milijona goldinarjev takih stroškov. Ako se stvar o pravem času ne premeni, pridejo občine vsled tega še na beraško palico.

Največ goriških bolnikov se zdravi v tržaški bolnišnici, ker nikamor ne zahajajo Goričani in Goričanke v tolikem številu in tako pogosto dela iskat, ko v Trst. Kdor ne more doma živeti ali komur se zdi, da bo v mestu laže in bolje živel, ko doma, se poda v Trst v službo ali k delu. Mnogo jih je, ki najdejo v mestu srečo in si pridobijo potrebnih novcev, da začnejo kupčijo ali kako delo na lastno roko in ostanejo v Trstu, kjer ustanovijo družino. Drugi si pridobijo le toliko, da izhajajo od dneva do dneva, ali od tedna do tedna, vendar jim je ljubše mesto, ko dežela, se v njem naselijo in odrejuje svoje otroke, kakor morejo. Tretji so veseli službe katero so dobili, in jej ostanejo zvesti, dokler se jim kosti vkup drže; ko jim začnejo kosti razpadati, pridejo v bolnišnico in domača občina mora za nje plačevati. Drugi se mudijo v Trstu le začasno, kak mesec ali kako leto; ako obolijo, najdejo pot v bolnišnico in če rečejo, da ne morejo plačati dotičnih stroškov, se pošlje račun domači občini. Trst in Tržačani so prosti vseh stroškov za take bolnike in zahtevajo plačilo od domačih občin, katerim postajajo stroški neznošljivi. To pa ni prav.

Izmed tržaškega prebivalstva ima komaj polovica domovinsko pravico v Trstu. Nič ne pomaga, da prebiva kdo 50 let v mestu, da ima tam svoje premoženje in družino, da plačuje v mestno blagajnico davek, da nosi vse butare in teže bogatega Trsta. Ako mu ni bilo odločno podeljeno meščanstvo, ostane tujec on, njegovi otroci in otrokov otroci. Trst pa ne podeljuje rad meščanstva posebno ubogim ne; zato so večinoma le bolji stanovi meščanski, uže vrste so pa brez domovinske pravice v Trstu. Kadar kdo teh oboli in ga zaenose v bolnišnico, se poprašuje, kod je bil njegov oče, ded ali praded doma, da od dotične občine iztirjajo plačilo. To je sicer pravilno

po tržaškem mestnem statutu, ali statut (občinski red) sam se ne vjema z današnjimi pravnimi nazori, niti z dejanskimi razmerami. Vsakdo mora priznati, da, ako živi katera družina 50 ali 100 let v Trstu, nima tista občina, iz katere je začetnik družine izšel, od nje nikake koristi. Ako je dotična družina na svetu kaj koristila, je koristila tržaškemu mestu. Tržaško mesto naj skrbi torej za take bolnike in naj ne obkłada s plačili občin, katere še le tekrat zvejo, da živi tak človek na svetu, ko dobijo plačilni nalog, med tem ko prej ni bilo o njem ni duha ni sluha. Država naj torej za to skrbi, da se tržaški mestni statut tako premeni, da se bo vjemal z današnjimi pravnimi čuti in z dejanskimi potrebami, da postane podoben drugim občinskim redom, da bodo naseljenci laže dobivali domovinske pravice v Trstu, da ne bo v statutu sankcionirana (potrjena) oblast, po kateri Trst škoduje občinam namesto da bi sam trpel škodo, katero mu uzrokujejo njegovi prebivalci.

Državni zbor naj bi pregledal postavo o domovinski pravici in naj bi ukrenil, kar je treba, da ne bodo plačevale uboge kmečke občine za bolno meso, katero so izžmeli mestni bogataši. Kdor ima dobiček od zdravega človeka, ta naj skrbi za bolnega, ne pa da bo občina odgojevala otroke na svoje stroške v prid bogatinom in da bo skrbela za bolnike, katere je izmolzlo bogato mesto.

2. Podjetniki pa delavci, gospodarji pa služabniki.

Tržačani pravijo, da so goriški in kranjski deželi neizmerne koristi, ker dajejo zaslužka brezštevilnim Kranjcem in Goričanom, možkim in ženskam. Goričanom in Kranjci bi pa lahko odgovorili, da dajejo Tržačanom ne-zumerno korist, ker jim prenašajo žalje in pestvajo otroke, kar sami ne znajo. Da se o tem ne bomo pričkali, recimo, kakor je v resnici, da Tržačan koristi deželanu, deželanu pa Tržačanu, kakor služijo usta želodcu, želodec pa ustom. Sicer pa je znano, da Trst ima kakih 20 tisoč fakinov iz Italije, katerim ni nikoli očital, da jih redi, kateri mu celo pomagajo, da ovija figovo perje italijanstva okoli svojih golih slovenskih kostij.

Trst daje v resnici deželanom zaslužka, ali ta zaslužek je tudi zaslužen. Trst ne daje zaslužka zastonj, ampak za trud, za znoj, za moč, za življenje. Kdor hoče kaj zaslužit, mora trdo delati, mora svojo moč napenjati, mora zdravlje v nevarnost postavljati,

mora pogosto bolezen na se vzeti in celo smrt storiti v mladih letih. Trst daje zaslužka, dokler je človek mlad, čvrst, močan, zdrav; kadar človek opesha, se postara, obnemore, zboli, takrat ga Trst več ne pozna, takrat pozna le njegovo občino, ki naj plačuje zanj. To ni prav.

Bogatini, ki so jezdili čilega konja v boji in na lovu, na potovanji in na sprehodu, se usmilijo stare pare, ko jih ne more več nositi, in ji dajejo potrebnega ovsa, da si podaljša svoje stare dni. Lovci, katere je spremljal dober lovski pes na njih lovih in potovanjih, imajo usmiljenje s starim psom in mu odločijo vsak dan nekaj kuhinje, da si ohrani življenje. Trst je bogato mesto, naj posnema torej bogate lovce in viteze, naj se usmili svojih konj, ki so mu vozili bogastvo na kupo, naj ima usmiljenje s svojimi psi, ki so mu bogastvo varovali, naj jih ne zameta zato, ker imajo človeško podobo, ker so ljudje. Tržaški delavci in služabniki so stvarjeni po tisti podobi, kakor tržaški bogatini, naj ima torej mesto ž njimi usmiljenje, ko obnemorejo, naj jih sprejme v svoje varstvo in skrb, naj jih ne povrača domačim občinam kakor izžmete pomerance, katerih sok so Tržačani popili. Ali Tržačani so kupci in skrbijo za svoj dobiček ter se ne brigajo za to, kar človečnost uči in zahteva.

Tržaško bogastvo naj ne služi le bogatinom, ki se preskrbljeni za se in za otroke z vsem do smrti in še po smrti; bogastvo naj služi tudi tistim, ki ga vkup spravljajo, delavcem. Delavec ni zadosti plačan, ako dobi samo to, kar potrebuje za delavnika, za mlada in zdrava leta; dobiti mora toliko, da ima tudi za praznik, za bolezen in za starost. Dokler je veljala božja postava, se je to godilo: delavci so bili varčni, bogatini pa usmiljeni; s tem je bilo pomagano. Dandanes se pogosto ne zmenita za Boga ni delavec, ni gospodar: delavec je zapravljiv, gospodar pa skop in samopašen; zato mora vlada stopiti vmes s svojo postavo, z jeklenim mečem. To je storila tudi naša država, ki po novi obrtni postavi meri na to, da bodo morali imeti delavci družbe po svojih strokah (cehe), da bodo morali v družbo plačevati, da bo družba skrbela za bolne in onemogle. Tako je prav. Treba je, da postava še gospodarje pritisne, da dajo delavcem primerno plačo in da bodo tudi oni plačevali v društvene blagajnice. To naj se v Trstu pred drugim izpelje, potem bo našim občinam odvzeto mnogo onega bremena, ki jih po krivici tišči.

LISTEK.

Iz šolskih spominov na Šolarja.

V Gorici, 28. febr.

Kakor so tudi časniki te dni poročali, učiteljeval je pokojni šolski nadzornik za Dalmacijo, č. g. Ivan Šolar, na goriški gimnaziji od l. 1857—1867. Bila je to doba, ko je naša gimnazija cvetela gledé na lepo kopico vrlih učiteljev, kakor tudi zaradi velikega števila učencev. Takrat so vsteli ta učni zavod v prvo vrsto. Med tedanjimi profesorji se je odlikoval tudi Ivan Šolar. Po hodu in ponosni postavi si ga že od daleč zapoznal; v soglasji z zunanostjo je slovel pri učencih zaradi učiteljskih lastnostij. Vsakemu je napravil vtis posebne bistrosti in učenosti že prve ure, ko ga je dobil za učitelja. Pisec teh vrstic je imel srečo, sprejemati njegov poduk iz latinščine in slovenščine najprej v prvem razredu, kjer je nastopil šolsko leto kot razredni učitelj.

Prvo delo je bilo to, da je po imenu poklical vsakega učenca, ki je vstal, da si ga je dobro ogledal. Drugo uro je že vedel vsakemu ime na pamet, tako da smo se mu vsi čudili; ko je to zapazil, se nam je nasmijal, kakor da bi bil hotel reči, da mu uroščivci tudi začetkom ne uidejo. Takoj nam je naznanil, da nas ne bo ne vikal, ne onikal, ampak, kakor se edino slovenski in po domače spodobijo, samo

tikal. Mi smo bili tega jako veseli takrat in še bolj pozneje, kedar nas je grajal. Saj nam ni nikdar ugajalo, da so nas drugi odzdravljali s „servus“ in nam morda še istega dne „kljukico“ zabeležili. Ko smo prvokrat vezali „sum“ in „mensa“, in nam je šlo še dovolj gladko, je vskliknil v našo tolažbo: „Glejte, že danes govorite latinski, kaj pa še le bo!“ in zadovoljni smo šli z novo lekcijo domu. Z novim nas je po malem obkloadal; ali s tem gradivom smo morali toliko bolj stavke presukavati in spreminjati. Na pisne vaje je strogo gledal; domače knjižice so morale biti enako snažno pisane, kakor šolske. Kdor se tega pravila ni držal, je za pokoro moral prepisovati. Ko nam je narekal nemške stavke, da smo jih kot šolsko nalogo prelagali na latinsko, nam je štel napake proti nemškemu pravopisju, ravno tako, kakor napake v latinskih stavkih. To je pomagalo, da smo se držali reda tu in tam. Hotel je, da se privadimo snažnosti tudi v pisavi, in kdor je količkaj čekal, moral je iti za kazen k „Enzlerju“, t. j. učitelju, ki je tedaj v I. in II. razredu učil lepopisje. Šolar sam je bil pravi zgled tudi na to stran. Takrat je bilo prvo leto, ko so nam odločili 2 uri na teden tudi iz slovenščine; prej se je začela slovenščina podučevati še le v 2. razredu. Prvo uro in najprej smo brali Vodnikovo: „Krajinč, Tvoja zemlja je zdrava“. Povedal nam je mnogokaj o našem pesniku. Ono pesem smo morali vedno na pamet znati. Kdor je bil len, slišati je moral par vrstic iz one pesni. Pri slovenskih glagolih se je rad dalj časa mudil, in nam je že

tedaj njih moč pojašnjeval iz razodeval. Obrazila naša, sosebno sufikse, nam je ocenjeval in nas opozarjal na vse prednosti našega jezika. Srečne je nas štel, da smo rojeni Slovenci. Dasi ni nam mogel vseh dobičkov razjasniti, toliko nam je vendar dal razumeti, da v slovenščini utegnemo natenko in konkretno misliti. Zavidal nas je, rekši, da on še v VIII. latinski slovenskega ni znal, in da je vse znanje v tem pogledu pozneje dosegel. „Pa sedaj sem ponosen, da sem Slovenec“; s temi besedami nas je o priliki spodbodel; pa pritaknil je: „Ali ker imamo orožje v jeziku, treba je, da si ž njim tudi kaj pridobimo; drugače nam slovenščina sama na sebi nič ne pomaga.“ Ravno s to potjo nas je svaril pred prelahkim ali puhlim berilom, in nas je določno zavrnil, da bi ne brali enoličnih in premožno praznih dopisov, kakoršni se v časnikih nahajajo.

K pridnosti nas je spodbujal, dasi nas ni bilo treba pri njem in za njegove predmete posebe opominjati. On ni bil osoren, ali vsak še toliko priden je čutil, da zanj premalo zna. Marljivih ni hvalil, osramotil pa je zanikernike pred vsó šolo. Enkrat je rekel blizu to-le: „Slovenski učenci so v obče pridni v prvih, to je v nižih razredih, v viših pa zaostajajo. Zapeljuje jih domišljavost, češ da so dobre glavice in da zaradi tega se jim ni treba učiti. Smeti je treba pomesti pa prej“. Takó je tudi ravnal; dobro je presojeval moči in marljivost pojedincev; kdor ni bil zrel, dobil je kljukico za dobro. „Kaj pa je to?“ tako je nemarneže posvaril. Zanikarnika je prilično

Kdor je imel dobiček od krepkega, zdravega delavca, ta naj skrbi zanj v bolezni in starosti; zakaj bi skrbel za zanj občina, ki je uboga, ki sama seba komaj redi, dokler so drugi, ki imajo večjo dolžnost skrbeti za polomljeno svoje orodje?

Kar velja za delavce, to tudi za služabnike. Služabniki naj skrbijo sami za čas bolezni in starosti; skrbijo naj za nje pa tudi gospodarji. Služabnikom in služabnicam naj se zapove, da pristopijo k podpornim društvom, ki skrbijo za bolne in obnemogle ude. Župani po deželah naj bi nikomur ne dajali dovoljenja ali potnega lista, ako dotičnik ali dotičnica ne obeča, da pristopi kakemu podpornemu društvu. Službene bukvice naj bi dajali le za eno leto in naj bi jih konec leta ne podaljševali, ako bi prosilec ne izkazal, da je vpisan v podporno društvo. Razen tega bi morala postava določiti, koliko naj gospodar plačuje za bolne in obnemogle služabnike. Sklenilo naj bi se n. pr., da za vsako leto, katero je kdo služil pri kakem gospodarju, ima pravico, da ga dotični gospodar v bolezni ali v starosti redi en mesec ali pol meseca ali pa da plača gospodar za svojega služabnika primerno vsoto v blagajnico, ki bi bila namenjena za bolne in obnemogle služabnike in služabnice.

Ta vsota bi dala dotičnemu služabniku pravico, da bi bil v bolezni ali v starosti na blagajnične stroške preskrbljen za toliko in toliko časa. Take ustanove so neobhodno potrebne, ako hočemo rešiti prapada naše občine, ako hočemo naše služabnike zadrževati na opolzli poti zapravljivosti, nemarnosti in surovosti. To vejo, da, ko bodo bolni, pridejo v bolnišnico, ne da bi kaj plačali, zato zapravljajo zdravilje in premoženje. Župani, staršine, občinarji, premišljajte te reči, in če spoznate, da se dajo izpeljati, ne bojte se jih. Na tak način obvarujete občine mnogih stroškov.

3. Goriški bolniki domov.

V Gorici imamo bolnišnico, v kateri se plačuje za domače bolnike v tretjem razredu po 40 kr. na dan; v Trstu plačujemo pa od vsakega bolnika po 86 kr. vsak dan. Leta 1877. je bilo v tržaški bolnišnici prehranjenih 1067 goriških bolnikov; na vsakega bolnika je prišlo tisto leto poprek 38 dnuj zdravljenja, na vse goriške bolnike torej 40.546 dnuj. Za vse te dni se je plačalo 34.869 gl. 56 kr. Ako bi se bili bolniki v Gorici zdravili in bi bili potrebovali ravno tisto število dnuj za ozdravljenje, bi bila dežela plačala le 16.218 gl. 40 kr. in bi bila prihranila samo pri teh bolnikih, ki so se zdravili v Trstu, 18.651 gl. 16 kr. Če pa pomislimo, da bolniki se navadno laže zdravijo doma, ker so zraku vajeni, ko drugod, in da ima Gorica za bolnike tako ugodno podnebje, da hodijo slabotni ljudje celo iz daljnih krajev, z Dunaja in drugih mest v Gorico zdravilja iskat, smemo reči, da bolniki bi v Gorici ne smeli potrebovati toliko časa za zdravljenje, kakor v Trstu. Pa tudi če denemo, da bi rabili bolniki v Gorici toliko časa, kakor v Trstu, bi vendar prihranili v eč ko polovico stroškov, katere Trstu plačujemo. L. 1877. bi bili prihranili 18.651 gl. 16 kr., drugo leto morebiti že 20.000 gl.; te vsote so velike za tako malo deželo, kakoršna je naša.

Nikdo naj ne pravi, da to se ne dá izpeljati. Tako naredbo imajo tudi drugod, da se jim bolniki pošiljajo domov, n. pr. na Hrvaškem, v Galiciji, na Češkem. Ako se tem deželam volja izpolnjuje, zakaj bi se Goriškemu ne izpolnovala? Zdravnikom drugih kronovin smemo vendar toliko zapati, da povejo po svoji vesti, ali se more spraviti bolnik brez nevarnosti, da bi se bolezen shujšala, v domači kraj ali ne. Če so nasproti drugim deželam vestni, bodo tudi nasproti naši. Na tak način bi prihranili mnogo stro-

škov, tudi ko bi ostalo število bolnikov tako veliko, kakor je zdaj, ko se zdravijo v tujih bolnišnicah zunaj dežele. Zdi se nam pa, da bi se število bolnikov skrčilo, ako bi se pošiljali domov. Nekatere ženske bolnice so take, da nobena jih nima rada doma, na tujem se jih pa marsikatera ne sramuje. Ako bi vedela, da, ko oboleje, pride v Gorico, kjer jo morejo svoji obiskovati, bi se boleznin varovala ali pa bi v Trstu sama plačala dotične stroške; zdaj pa vé, da zaradi svojega življenja ne bo imela stroškov, ker jih mora občina plačati, in da živi duši izmed domačih ne pride pred oči, ki bi jo mogel spomniti na bel obliko prvega sv. obhajila. Prav te ženske stanejo velikanske stroške, katerih naj bi ne morale vedno občine plačevati. Ako imajo take bolnice kaj premoženja, naj plačajo same dotične stroške; ako ga nimajo, naj bi se djale v posiljo delavnic, dokler bi toliko ne zaslužile, da splačajo stroške, katere so po lastni krivdi uzočile. Prav je, da se pride bolnim na pomoč in da se pri tem ne gleda na to, ali so sveti ali posvetni, pravični ali krivični. Ker pomoč se deli zaradi potrebe ne zaradi vrednosti; ali če morajo nedolžni občani pritrgovati si od ust, da plačajo bolnišnične stroške za brezvestno razveselje valko, zakaj bi se ne smelo zahtevati v prvi vrsti od te, ki je boleznin in stroškov vsled svojega norenja kriva, da si nekaj pritrga v poplačanje omenjenih stroškov. Če nove postave hočejo biti humane, dobro, naj bodo; pa naj ne poznajo humanitati samo za krivičnike, ampak naj jo poznajo tudi za nedolžne. Po našem mnenju se humanitati slabo streže, ako se enemu pripusti, da sme po svoji volji rogoviliti, drugemu mirnemu in poštenemu državljanu da se pa naloži, naj mu obveže robove, katere si je polomil. Prava humanitat bi obstala v tem, da se rogoviležu rogovi porežejo, da ne more mirnim državljanom škodovati. Tako bi bilo pomagano na obe strani: eden bi bil obvarovan moralnih (dušnih) ran, drug bi bil obvarovan, da se mu mešnja po nepotrebnem ne prazni.—Torej bolnike domov in doma naj po možnosti sami plačajo; občina naj pride zadoja na vrsto.

Po občni debati o proračunu za l. 1883 v dunajskem državnem zboru.

Parlamentarična navada je, da prične boj z besedami in govori v državnih zborih tedaj, ko zahteva vlada od poslancev, da ji dovolijo sredstva za vzdrževanje vojakov, uradnikov, sploh za vse državne potrebe. Taki boji se bijejo navadno med dvema strankama, med večino, katere vlado podpira, in manjšino, ki ji navadno nasprotuje. Vlada požira ob taki priliki marsikatero grenko besedo, ali dana jej je tudi priložnost, da marsikatero grenko zasoli temu ali onemu poslancu. Tudi v dunajskem državnem zboru pričela se je pretekli teden taka bitka med dvema strankama (prav za prav med tremi) med tako zvano ustavoverno ali stranko levčarjev in med desnico, ki je sedaj v večini. Kot posebno krdele se je udeležil boja Coronini-jev klub, katerega imenujejo srednjo stranko Levčarji so letos boj pričeli; prvi njih govornik stajerski poslanec Carneri, zagal je strasanski hrup proti ministerstvu in desnici, razsajal in razbijal je kakor besen, sumičil je desnico in Slovane, očital ministerstvu, da mu pomanjkuje pravi avstrijski duh, da je oskrnilo ustavo, da zatira najmirnejše avstrijsko ljudstvo (namreč nemško), a da protežira (podpira) slovanski živel) ter ga spodbuja tako k sovraštvu proti Nemcem. Govornik navaja (seveda brez najmanjšega dokaza), da vlada neki umazani duh nad tiskovno svobodo, kakor tudi pri volitvah, v takem du-

hu da se uporablja društveni zakon (vereinsetz) in da se ruši neodvisnost sodnikov, imenuje vse liste, kateri niso protivni Taaffejevemu programu, nesramne (schandpresse, bere pa seveda le ustavoverne), pravi, da postajajo pojmi o pravi vedno zmedenejši, kar nam kaže ravno obelodanjanje pokvarjenost, kakoršne svet ni še videl. Govornik zagotavlja dalje, da so Nemci že sprevideli, kam taka politika vodi, da so spoznali pravi pomen pomirljive politike, katere se je pokazala, ko je šeno odvrkla, kot prizadevanje, da bi se Avstrija poslovnila. Najlepši dokaz za to je samotni udarec, katerega je prizadela po ministerstvu dovoljena češka privatna šola sru nemške Avstrije, t. j. Dunaju. Sprava med avstrijskimi ljudstvi postala je izdajstvo avstrijskega značaja, breznačelno vladanje zadnjih let pouzročilo je, da je prišel do površja živelj, kateri je Avstrije dobro ime oskrnil. Kar govornika vendar veseli, je to, da se za temi temnimi oblaki svita dan (za ustavoverce namreč.) "Vsaka stvar ima svoj konec", tako je končal v Veroni rojeni renegat in strastni slovanožerec, svoj govor.

Na ta način boj pričeti, ne bi bilo napačno, ko bi bilo izvirno. Sovražnika najprej prestrašiti da mu vpadе pogum, na vse usta mu povedati, da je — tudi če ni res — krivičnik, kateri hoče nasprotnika na meh odreti, da bi od boja odnehal. Toda s takimi sredstvi takim obrekovanjem brez podlage, s pretiranjem in vpitjem se ne bojuje boj niti proti ženskam, toliko manj pa proti možem, kateri sovražnikove zvijače take vrste koj spregledajo. Levica je sicer temu govoru s ploskanjem pritrjevala, a mnogo njenih udov je rudečica občila, kajti sprevideli so takoj, da je Carnerijev govor za stranko velika blamaža (osramočenje). Drugi govornik je bil slov. poslanec g. Klun. V svojem obširnem govoru bičal je neusmiljeno gospodarstvo sedanje manjšine, ko je bila še na krmilu, katere je vsa svojo moč uporabljala proti Slovonom in konservativcem, katere je zanemarjala poljedelstvo, obrtike in vsako pošteno delo in je pospeševala le gibljivi kapital, kateri je bil davkov prist in si je hotel z odpravo postave proti oduštvu itd. podjarmiti človeško družbo in njeno srečo. Ko je pa nastopila sedanja vlada in proglasila svoj program pomirljivosti in enakopravnosti, lotilo se je narodov veselje, ker so slutili, da se oprosté more, katere jih je pod prejšnjo vlado neusmiljeno tlačila. Mnogo tega, kar je vlada obljubila, se je že izvedlo, a mnogo in med tem jako važnega je ostalo neizvršenega. Govornik obžaluje, da ni o olajšanji in štedenji v upravi nikjer dobiti sledu, želi, da bi štedilna komisija, katero je vlada v ta namen postavila, z dejanskimi predlogi iz temne stopila na dan. Dalje obžaluje, da se shišjo zmerom se pritožbe od juga do severa, da se v marsicem ni obrnilo še na boje, da je še marsikje vse, kakor je bilo pod ustavoverno vlado, da se s prebivalstvom tu pa tam tako ravna, kakor bi bili še v sredi žalostnih časov ustavoverne dobe. Govornik se noče pečati s pritožbami iz Češke in Moravske, ker je uverjen, da povzdignejo zastopniki teh dežel uže, tako svoj odvažni glas, a pritožeb iz Štajerskega ne more zamolčati. Prebivalstvo na Štajerskem ne more zaradi tega, ker so uradniki slovenskega jezika nezmožni, z njimi niti obcevat; tudi se pošiljajo uradniki, ki ljubijo svoj narod, kakor pred leti na hlad. Okoli 400.000 duš broječe prebivalstvo nema v štajerskem deželnem šolskem svetu niti jednega zastopnika, dasi imenuje vlada sama vse člane te oblasti in se med Slovenci gotovo dobe močje, ki bi ne bili manj sposobni od Nemcev za to najvišjo šolsko oblast.

"In v Trstu? Ne znate-li, kako čudni dogodki se nam od tam poročajo? nadaljuje govornik od besede do besede. Dogodki, ki bi se prav lahko od strani, ako bi vlada z energično roko posegla vmes in ko bi si v Trstu hotela prirediti odločne zastopnike svojih načel. Ni li čuden, vsakega pravega Avstrijca z boleščjo polne prizor, da so v avstrijskem pristoiščnem mestu proti avstrijske demostacije na dnevnem redu? Ni-li jako čudno, da so ljudje, ki hočejo v Trstu biti vladna stranka, kazali največje veselje, ko so nedavno v raznih listih citali že tolikokrat pogreto vest, da hode vlada odstopila? Mari je v Trstu druga vlada, druga pa na Dunaji?" Da tudi pri nas na Krajskem niso odušaji v soglasji z obstoječimi razmerami, da bi bilo še veliko želeli, so je v tej visoki zbornici že mnogokrat poudarjalo, in jaz bi potpežljivost gospodov poslancev po nepotrebnem uporabjal, ako bi navajal že ponavljane pritožbe. Znaue so visoki zbornici in vladi in morejo se odstraniti brez posebnega truda. Posebno poudarja govornik žalostni položaj koroških Slovencev, kateri nemajo niti jednega zastopnika v državnem zboru, ter priporoča vladi, naj odstrani nedostatnosti v imenovani kronovini ter reši slovensko ljudstvo nenaravnega jarma, v kateri ga je ustavoverna stranka iz dobičkarije vpregla. Govornik poudarja, da bo morala vlada krdele uradnikov iz prejšnje dobe kateri še zmerom mislijo, da morajo za ustavoverno stranko rogoviliti, razpišiti ali jim vsaj jasno povedati, da so služabniki države in ne ustavoverne stranke.

prijel za roko, obrnil proti soli ter dejal: "Du bist ein faules Tuch und machst nichts das ganze Jahr hindurch". Smeh se ga je na to polastil; ter je pristavil: "Glejte, namesto da bi se človek jezil, postane v nejevolji še pesnik." V občje je gledal pa tudi na snažnost še v obleki in je spominjal na "strgan rok a v", katerega tudi ubožcu treba ni, če zna iglo rabiti. Dodal je, da jo zna on še zabadati, pa da, hvala Bogu, mu je zdaj treba ni.

Kakor v tem razredu, gledal je na natančnost in relativno temeljitost tudi v viših oddelkih. Veliko je pripomogel k učenju, da je opozarjal na enakost in sorodnost debel v jezikih; pa tudi stavke in stroke ali periode je razlagal, kako se v raznih jezikih vjemajo in razlikujejo, in s tem obširnimi primerjavami je utrdil v učencih pravo znanje in je vzbudil veselje do samostojnega učenja. Povsod je gledal na mero in prepričati se je hotel, kdo si je zares kaj pridobil. Slepe mehničevosti ni trpel v naukih, "buteljai" so bili v svoji pridnosti od njega slabo plačani.

Kedar je dobil slabo šolo v viših razredih, jo je v enem letu sprobrnil v dotičnih predmetih. Nič se ni bal, pri korenini začeti in bistvenosti ponoviti, ker ga je skušnjava učila, da po taki poti zaostalo dobiti, in taka je tudi bila. Kakor preroreni so se čutili dotični razredni in obžalovali so učenci, da nisc imeli tega učitelja po več let. Čim prej so ga izgubili, tem

dalje so se spominjali njegovih prednostij in svojstev, pa tudi hudo čutili razliko med njim in drugim profesorji. Sovraštva od njega ni imel noben učenec, tudi s trojko ne, ker krivice ni storil nikomur; pač pa so se ozirali s hvaležnostjo na lepe ure, katere so bile toliko bolj zlate, kolikor več je kdo zavesti imel o vrednosti redkega učitelja. Vsak je čutil, da v vsem vedenji in znanji Šolarjevem tiči ob enem skrivna moč, ki je učence moralno brez opominov spodbujala k pravemu učenju in pravemu dijaškemu obnašanju. Osmošolec, kakor prvošolec sta enako čutila, da sta z vso svojo pridnostjo nasproti njegovim naukom prava paglavčeka, in jaz menim, da pod njim ni bil nikdar noben učenec zaradi znanja napuhnen. Pač pa so učenci oživali pod njim, in vsak je želel, da bi med nami ostal. Zato pa je bil hud vdarec za nas, ko smo izvedeli, da se preseli na gimnazijo ljubljansko. Ali tolažilna je bila zavest, da slovenske korenine sin osrečuje s svojim mogočno vplivnim zgledom učence pa drugod. Vedeli smo, da deluje tudi na višem mestu v blagor ožje in širše domovine naše. Prava žalost je presunila njegove nekdanje učence tudi na Goriškem še le zdaj, ko so izvedeli, da plemenito in vstrajno delavno življenje zaslužnega šolnika in iskrenega rodoljuba slovenskega je nagloma in veliko prerano nehale biti. Njegovi nauki in hvaležna srca pa mu ostanejo. Vecen mu spomin!

F. Pk.

(Dalje v prilogi.)

Prvi dan sta šla v boj od levicarjev še dunajski podžupan Stuedel in štajerski poslanec dr. Magg. Prvi je še precej mirno razvijal svoja načela, katera se strinjajo večinoma z onimi ustavoverne stranke. A njegov govor nema toliko važnih točk, da bi jih mogli tu navesti. Tem strastuje pa se je vedel in repenčil dr. Magg. Govornik se je trudil, da bi dokazal neuspešnost dosedanje denarne politike, ter je trdil, da je finančni položaj države vedno nevarnejši in neugodnejši. Da bi bil za svoje trditve tudi dokazov navel, tega niti misliti ni. Ljudje te vrste imajo čudne novčnike, ki si ogledujejo dela nasprotnikov. Čim vgodnejši so uspehi, čim čistejši in poštenejši so dela vlade, tim neugodnejši, nepoštenejši in nepovolnejši vidijo se tem gospodom ti uspehi. Izleti tega govornika na politično polje presegle so vse meje dostojnosti; tako kakor on, more napadati vladno le po strasti popolnoma oslepljeni zagriženec, po minister-skem stolu hrepeneč človek. Žal nam je, da nam prostor ne dopušča, da bi Maggov govor obširneje razpravljali ter ga našim čitateljem podali; radi bi to učinili, da bi naši čitatelji sami se prepričali, kam zamore strast človeka dovesti, koliko more mož, kateri bi moral biti resen, kajti v državnem zboru ni mesta za burke, iz golega sovraštva napadati, sumničati, obrekovati in zasičljivo se rogati prvim služabnikom našega presvetlega cesarja, in vse to, ne da bi znal navesti najmanjši dokaz za svoje početje ali da bi sploh skušal navesti ga. Pač, en slučaj je navedel, s katerim je hotel dokazati, kaka krivica se godi pod Taaffejem Nemcu v Avstriji. Slučaj je sledeči: Neki Prus je začel v Pragi v krčmi glasno in na vsi moč Bismarka hvalisati, kar ni bilo gostom povsem všeč. Krčmar mu zavoljo tega pošlje listič, v katerem ga prosi, naj hitro pa brez hrupa krčmo zapusti. Magg. je to stvar tako pripovedoval, kakor bi bili Čehi Nemca iz krčme vrgli zato, ker je Nemec. Ali so taki možje še resni? In s takim orožjem mislijo večino in vladno uničiti?

Na desnici je prvi dan govoril tudi dr. Oelz ter je posebno poudarjal, da je treba velike štedljivosti v dosegu ravnotežja med dohodki in stroški in je zaznamoval one točke proračuna, pri katerih bi bilo mogoče stroške kaj zmanjšati. Govornik je žel mnogo pohvale od desnice. Tudi govor g. dehanta Plügl-na je bil od desnice jako prijazen sprejet ter se je sukal v obče v tistih mejah, kakor oni poslanca Oelza. Tako so stale stvari prvi dan občne debate in ustavoverni listi niso zabili vihteti kadilnic, da bi svojim posilancem kadili. „Zmaga je naša in bode za vas osodepolna; ministerstvo je uničeno, desnica pobita, da ne bode mogla več na noge“, tako so ti listi v svet trobili. A bitka je bila še le pričeta; neopravičen krik in psovanje levice ni preplašil desnice in vlade, temveč le obelodanil je slabosti nasprotnika.

To slabost sovražnika je drugi dan izkoristil poslanec Hausner, ki je tako neusmiljeno bičal levico s svojim dovtipom, neusmiljeno ironijo in sarkazmom, da so levicari, po pekočih udarcih osupnjeni, popolnoma zabili na njih navadne „oho“ klice, katere vedno rabijo, kadar jim pove kdo neprijetno resnico brez ovinkov. Ta od konca do kraja, po vsebini in obliki, dovršeni govor je preobširen (Hausner je dve uri govoril), da bi ga priobčili v celoti, mogoče nam je navesti le važnejše odstavke iz njega.

Najprej zgrabil je Hausner poslanca Carneri-ja ter mu je z neobzirnim sarkazmom dokazal, da je popolnoma po nevednem na glas kot filozof, ker v svojem govoru ni navel nič dejanskega in prepričalnega proti sedanji vladi in njenim voditeljem, ker je gluh in slep za gospodarski razvoj in ker smatra za najvažnejši dogodek v zadnjih dveh letih dovolitev češke privatne sole na Dunaji. Najpriprosteji pojem o pravici in svobodi govori za to, da se mora v pravni državi dati tako dovoljenje, ali pomaukanje vsakega čuta pravice je dospelo pri ustavovercih tako daleč, da ni niti enega levicarja, kateri bi sprevidel, da je ta slučaj enak tistim, v katerih snuje sole nemški „schulverein“. Kako podlo je ustavoverno misljenje nasproti misljenju vrlib Francozov, kateri niso leta 1831. Poljakom v Parizu naročile sole samo dopustili, temveč jim jo še podpirali. Tam bi se ne našel Francoz, še manj pa filozofično izobražen mož, kateri bi se temu podjetju protivil.

Potem razdira na drobno, skoro stavek za stavkom, ves Carnerijev govor, kažoč, da mu ne dostaja kritikanje in jadikovanje o zatiranju Nemcev, ki imajo pod sedanjo vladno še 3/4 vseh visokih in uplinskih služeb v svojih rokah, katerih jezik se govori v vseh srednjih uradih, pri dvoru, v državni zbornici in v vojaških krogih.

Na dvogovor, katerega je Carneri med Premislom Otokarjem in grofom Taaffejem navel, odgovarja poslanec, da bi tudi cesar Jožef II., ko se je hotel s poslancom Carnerijem pričeti, tako le zaklical: „Jernej Carneri, sin slavne Verone (C. je rojen v V.), ti si zelo predrzen, ker hočeš pod ustavoverno vladno, katera priznava vsem narodnostim njih pravice, to

doseči, ker se meni samovladarju ni posečilo, namreč večino ljudstva ponemčiti. Ti si lahko iz Jerneja Carneri-ja (Italijana) napravil trdega Nemca; to ti je bilo na prosto voljo dano, toda večina 14. milijonov Slovanov se ne da v trde Nemce prestrojiti“. Potem se loti stavka, v katerem je Carneri trdil, da levica je mogočna po svoji visoki moralni resnobi, ter pravi, da bi moral kdo drugi izreči tako sodbo o levici ne pa sama, da prednostij in krepostij noben izobražen človek na sebi ne hvali. Govornik nadaljuje, da Carneri bi se gotovo nikdar ne bil postopil trditi, da se je pod sedanjo vladno obelodanila pokvarjenost, ako bi se bil spomnil skozi deset let stokrat levicarjem očitane „švindelnosti“ in onega poloma, ki je končal tisoč in tisoč družin in življenj.

Hausner našteva in zavrača neresnične in neopravičene trditve dr. Magg-a in Mengerja, preide se potem na narodno-gospodarski položaj in dokazuje, da se je z letom 1881. obrnilo na bolje, kajti vnanja trgovina Avstrije pomnožila se je tako, da je za tretjino višja od italijanske in da skoro vnanjo trgovino Rusije presega.

Goriško-tolminske ceste v državnem zboru.

Naš državni poslanec dr. Jožef Tonkli potegoval se je tudi v javni seji državnega zbora 5. t. m. za goriško-tolminske ceste, kakor se je potegoval prej v proračunskem odseku. V daljšem govoru je zagovarjal vsote, ki so bile sprejete v imenovanem odseku, kakor smo poročali v številki 5. našega lista, in je ob enem razvijal program, katerega naj bi se držala vlada glede popraviljanja rečnih cest. Dr. Tonklijev govor se glasi v slovenski prestavi tako-le:

„Visoka zbornica! Ako sem prošil pri tej priliki za besedo, sem storil to iz tega namena, da goriko priporočim visoki zbornici one vsote, katera je odločil proračunski odsek za ceste na Tolminskem, in da visoko vlado nujno poprosim, da začne vendar enkrat po kakem določenem načrtu uredovati, ravnati in širiti državno cesto, ki pelje po soški dolini iz Gorice do Terbiža.“

„S tem bi se najprej zvezala gorska stran z Gorico po lahki, ravni cesti, potem pa bi postala edina cesta, ki veže Gorico in Terbiž, to je kronovini Goriško in Koroško, taka, da bi se dalo po nji brez težave voziti. Znano je, da se ne moremo hvaliti s posebno dobrimi cestami v naši kronovini in da se v tem oziru ne moremo ponašati s posebno naklone- nostjo visoke vlade in visoke zbornice. Tako zadeva n. pr. le ena železnica — južna — le en del Goriškega, med tem ko dve tretjini te dežele sti brez vse železnične zveze. Govorilo se je sicer veliko o predelski železnici, ki naj bi vezala Terbiž in Trst, po kateri bi se imela Rudolfova železnica oživiti in katera bi morala pomagati Trstu do novega razvoja in novega razcvitanja v kupčijskem oziru. Trdno sem prepričan, da se bo ta železnica enkrat stavila v korist Rudolfove železnice — katera ima postati državno korist, v korist naše dežele in tržaškega mesta, vendar vem tudi, da se to ne zgodi tako hitro. Zato je pa moja prošnja in tirjatev opravljena, da naj se vsaj državna cesta, ki veže Terbiž in Koroško z Gorico, tako popravi, da bo promet lajšala, ne pa, kakor se zdaj godi, težila in na nekaterih mestih celo zadrževala. Ta cesta je namreč zdaj na mnogih krajih tako ozka in strma, da v resnici zavira promet. Dovoljujem si zaznamovati ona mesta, da jih visoka vlada iz stenografičnega zapisnika spozna in da se blagovoljno in zdatno na nje ozira.“

„Najprej se nahaja, ako se pelješ iz Gorice, pod Deskle kamnit most, ki je obokan (velban) in tako ozek, da more samo en voz naenkrat iti čezanj. Vrh tega je cesta na tistem mestu zavita v podobi podkovi in se zvrtača na severni strani na levo, na južni strani pa na desno; zato se voznika ne moreta viditi, ako prideta od nasprotnih strani. Tukaj se pogosto prigodi, da trčijo vozovi vkup in da pridejo konji in ljudje v nevarnost. Tudi je svet ob strani ceste na enem kraju viši, ko cesta, zato se ne morejo videti vozniki, ki peljejo od nasprotnih strani in trčijo pogosto eden v drugega ne le po noči in ob času megle, ampak tudi čez dan. Ako bi se most preložil, bi se potrebovalo k večjemu 6000 gld., ki v primeri z velikimi našimi stroški niso taka vsota, zaradi katere bi se moralo opustiti delo, s katerim bi se navedenim neprilicnostim prišlo v okom. Priporočam torej visoki vladi, naj se te zadeve prav temeljito poprime.“

„Dalje proti Kanalu je cesta še precej urejena, vendar je še tu pa tam ostala stara cesta, ki je še vedno preozka in na nekaterih mestih tudi prestrma. Tudi ta kos potrebuje temeljite poplave, da si ni potreba tako siljena. Ko pa Kanal zapustiš in prideš na desni Sočini breg in se pelješ proti Rotinju in še naprej, prideš do mesta, ki se imenuje Ovink. Cesta se namreč obrne na levo in dela špičast kot. Tu se vzdiguje cesta prav strmo in je ob enem, ker je v skalo vcečena, neizrečeno ozka, tako da na tem mestu dva nasprotna voza, ako se peljeta, ne moreta ogniti

se eden drugemu. Ko toraj eden voznik vidi ali sliši, da gre drug voznik nasproti, si poišče kako mesto, kjer stopi z vozom v stran, dokler ne gre drugi naprej.“

„To mesto je najnevarnejše in potrebuje najsilnejše poplave iz tega uzroka, ker voznik, ki pelje iz Gorice, mora na to računati, da na tem mestu ne bo mogel s svojim blagom naprej; zato mora že v Gorici manj naložiti na voz in tirjati višjo vozovino od naloženega blaga, ali pa mora že eno uro prej, v Rotinju, vzeti pripravo in dobro je plačati.“

„Prav taka je cesta na nasprotni strani, kjo se pride s Koroškega, iz Bolca, Kobarida, Tolmina. Tudi na tej strani je cesta tako strma, da se ne more peljati toliko blaga, kakor po navadni cesti. Tudi na tej strani mora voznik eno uro prej vzeti pripravo in sicer v Volčah, kar dela vozovino draže.“

„Iz teh uzrokov bi visoki vladi toplo priporočal, naj se tudi tega kosa resno loti in naj, ako je koliko mogoče, dene v proračun prihodnjega leta primeren znesek za poravnanje ceste na Ovinku, da se pride enkrat v okom tem velikim neprilicnostim. To je toliko bolj želeto, ker na tak način bi se daljava med Gorico in Tolminom močno skrajšala.“

„Tolmin je sedež c. k. okrajnega glavarstva in okrajne sodnije, središče celega hribovja. Ob enem je okolica od narave tako lepo obdaruвана, da se more ta hribovski svet primerjati s Švico, in ravno tako viši svet v Bolci.“

„Ako bi bila cesta v teh krajih popravljena, bi se prišlo iz Gorice v Tolmin v trih urah in tako bi bilo mogoče vabiti v deželo turiste (ki plazijo po hribovih) in bogatine — posebno Tržačane —, ki iščejo poleti hladu v hribovih. Ti kraji bi se mnogo oblikovali, ako bi bila cesta poravnana, in to bi bilo prebivalcem v gnotno korist.“

„Kot naslednja stopnja za drugo leto bi bil priporočila vreden drug kos ceste, to je trnovski klanec med Kobaridom in Bolecem. Tudi ta klanec uzrokuje, da vozniki ne morejo nakladati blaga, kolikor bi hoteli in kolikor se sme na lepi cesti, in spravlja ljudi in živino v nevarnost. Kadar se namreč pelješ s Trnovskega, je cesta tako strma, da, ako bi se utrgala zavora pri težkem vozu, bi šel voz in konji vse vkup čez glavo noter v Sočo.“

„Ako bi se odstranil tudi ta klanec, potem bi bilo lahko voziti se po cesti iz Gorice v Bolec. Bolec sem že prej omenil; leži na visoki planjavi, je obdan od lepih, pogozdenih, zelenih in visokih gor, zato vabi k sebi take, ki iščejo poletnega hladu, in v resnici dohaja poleti marsikdo v Bolec s Koroškega in iz Trsta. Ali velika daljava, ki je še večja zaradi slabih, nevoznihih cest, straši veliko njih, da si morajo odreči prijetno letno bivanje v teh lepih krajih. Ako bi ta zadržek odpadel, bi prišlo, se vé da, več takih letnih tičev v hladni Bolec, ki bi dali ljudstvu kaj zasluzka, ki je silno ubogo. To gledé soške ceste.“

„Kar zadeva podpore, ki so v proračun postavljene, priporočam jih prav nujno, da se sprejmejo, ker cesta, ki pelje ob Idriji proti Idriji je silno važna. Ko bo dodelana, bo vezala Kranjsko, posebno mesto Idrijo s tolminskim okrajem in z Gorico; mesto Idrija si bo moglo žito, vino, sadje, katero daje goriška dežela obilno, po tej poti za nizko ceno priskrbeti.“

„Prav tako velika je važnost te ceste v vojaškem oziru. Ko bo dodelana skoz Cirkno in skoz dolino Kopačnice naprej v poljansko dolino, iz katere pelje že dobra cesta v Loko — kjer je železnična postaja —, bi imeli najkrajšo zvezo med Loko in Tolminom, oziroma med cesto po soški dolini, ki pelje po eni strani v Gorico, po drugi pa skoz Kobarid v Italijo.“

„Ravno tako važna je druga cesta v bački dolini, za katero je postavljenih za zdaj 5.000 gld.“

„Tukaj moram omeniti, da prebivalci teh dolin, ki so zavoljo svoje dolgosti redko naseljene, so storili vse, kar je bilo v njih moči, da bi napravili pripravno cesto. Ne le da plačujejo 30 odstotkov doka-klade k neposrednim davkom za te ceste, so si naložile občine v bački dolini še prostovoljno 50 odstotkov dela, da bi naredile to cesto. Bačka cesta se vleče, posebno od Grahovega naprej proti Podbrdu in Kranjskemu ob nekem potoku, ki o velikem deževju močno dere in je pred dvema letoma cesto, ki je bila že gotova, odnesel.“

„Ako se ne dá tem ljudem podpora iz državne- ga zaklada, ne morejo narediti ceste, ker ne morejo več žrtvovati in storiti od tega, kar so že storili. Zato priporočam visoki vladi prav silno, da postavi tu- di v prihodnji proračun za bačko cesto med Graho- vim in Podberdom primeren znesek.“

„Zadnja in opravičena moja želja je ta, [naj se sprejme silno važna cesta od Čiginja, čez Sv. Lucijo, po idrijski dolini; skoz Cirkno v poljan- sko dolino med državne ceste. Dasi je ta cesta že pretrgana, je vendar še ozka; nekatera me- sta so strma in preozka, ki se ne dajo popraviti brez

državne pomoči, ker je ljudstvo redko naseljeno in ubožno in ne more več storiti od tega, kar je že storilo.

Ta cesta je pa silno važna v vojaškem oziru, ker pelje od državne meje pri Ciginji ali Volčah naravnost v sredo Kranjske in k železnični postaji v Loki. To ji daje neizmerno važnost, posebno odkar se ima sprejeti po predlogu, ki ga zagovarjam, cesta, ki veže s šoško in nedizko dolino, ki gre iz Kobarida do italijanske meje (sprejeto), med državne ceste. Na ta način more ob času nevarnosti vojaški oddelek po ravni poti s Kranjskega marsirati proti meji, ne da bi ga mogel kdo nadlegovati ali mu braniti, se more ob meji trdno ustanoviti, proti Gorici ali proti Italiji iti in mejo braniti, ali pa ako bi imel napadati, more prodreti v Furlanijo, v Čedad ali Videm.

Ker je cesta priznana kot silno važna iz vojaških ozirov in ker je prebivalci ne morejo na svoje stroške tako popraviti, da bi služila vojaškim namenom, zato priporočam visoki vladi prav nujno, naj tudi to cesto ob Idriji vrstí med državne ceste in naj jo sprejme v svojo skrb. Visoko vlado prosim, naj vzame te moje želje blagovoljno na znanje, visoki zbornici pa priporočam, naj sprejme zneske, katere je sprejel proračunski odsek.

Dr. Tonklijeve besede niso bile zastoj, ker vsi zneski, katere smo v 5. številki našega lista naznanili, so bili v zbornici sprejeti. Vsled letošnjega sklepa dobijo torej tolminske ceste podpore iz državne blagajnice 17.400 gl. in sicer: za cesto v bački dolini 5.000 gl., ob Idriji 6.000 gl., od Želina proti kranjski meji 6.000 gl. in za vzdrževanje ceste od Kobarida do italijanske meje 400 gl. — Bog daj, da bi se tudi soška cesta popravila, kakor je bilo rečeno, in da bi država vzela važno cesto od Ciginja ob Idriji do Cirknega in naprej na Kranjsko med svoje ceste. To bi bilo, za našo deželo velike koristi. Upajno da se tudi zgodi.

Dopisi.

Izpod Čavna, 8. febr. — „Javna pisma se morajo pisati v tistem jeziku, ki ga dotičniki imajo in zahtevajo. Na Vas, narodni Bolčani, je večidel ležeče ali Vam bo g. notar pisal slovensko ali nemško. Držite se pravic, katere Vam dajejo temeljne postavbe, in ne bote osramoteni.“ — Tako si navduševala, draga „Soča“, v 8. številki narodne Bolčane ter jim na srce pokladala, naj se potegujejo za svoj narodni jezik. Žalostno je, da moramo narod k temu navduševati, da od uradov in notarjev zahteva slovenska pisma. Ako bi bile naše razmere urejene, bi ne smelo biti potrebno tako navduševanje; razni uradniki kot zvesti cesarski služabniki, kot omikani ljudje in kot pravicoljubni udje človeške družbe bi morali sami od sebe pisati le v narodnem jeziku ne da bi jih bilo treba k temu siliti. Pri marsikaterem našem uradniku pa pomanjkuje eden ali drugi teh pogojev in ž njim slovenska pisava. Koliko krat je slišati uradnike, ki strašansko udrihajo čez vlado, koliko je takih, ki ne znajo narodovega jezika, med katerim služijo, ki vlečejo z nasprotniki naroda in se veselje, če se narodu kaj neprijetnega pripeti. Da bi Bismark imel take služabnike, bi jih uže učil skakati čez prusko palico, ali naša vlada se drži najnovejših pedagogičnih načel, ki učijo, naj se otroci odgojujejo brez šibe. Ne vemo, kako dolgo bo to trpelo; to pa vemo, da naš notar v Ajdovščini izdeluje slovenskim ljudem, ki ne razumejo besedice nemške različna pisma v nemškem jeziku. In vrhu tega kaj zapiše g. notar v vsako tako pismo? V vsako pismo zapiše z različnimi besedami, ker to postava zahteva, da je pisal pismo v nemškem jeziku, ker so to stranke želele. Ali veste zdaj, trdi slovenski kmetje, narodni Ajdovci, zakaj imate nemška pisma? zato, ker jih sami želite. Prav se Vam godi; narod, ki ne zna sam sebe spoštovati, ki ne zna tirjati svojih pravic, je zasmehovan; tujci se redijo od njegovega potu in mu puščajo lupine za drag denar.

Kakor je postava za kmeta, da mora plačevati davek, tako je postava za notarja, da mora spisovati pisma v slovenskem jeziku. Ako tega ne bo hotel storiti, tirjajte pred pričami, kar Vam postava dopušča. Če Vas ne bo hotel uslišati, naznanite „Soči“, da ga dene v žehto; primaraha, če je še tako star in trdovraten grešnik, moral bo ali pokoro delati ali pa prostor storiti drugemu kot nesposoben za mesto, katero zavzema. Ajdovski notarjat ni najviša instanca v Avstriji; na Dunaji imamo ministerstvo, ki želi izpeljati enakopravnost med narodi; imamo presvetlega cesarja, ki je rekel, da hoče imeti mir med ljudstvi, in ne bo imel usmiljenja s služabniki, ki nočejo umeti njegove besede. Ajdovci, na noge! držite se postavbe, ki Vam je dana, in zahtevajte pravice, ki so Vam v postavi zagotovljene. Tako pokazete, da ste zavedni državljani, ki hočejo, da se postava izpelje in da ne ostane mrtva črka. Ni prav, da bi zaradi enega moža narod trpel; uči naj se slovenskega jezika; ako ni več za učenje, naj gre v zasluženi pokoj. Pričujte

se pri slavni c. k. deželni nadsodnji v Trstu, kako nekaterim odgovarja, da naj si gredo drugam pisma delat, ako nočejo nemških. Kdo je slišal kedaj tako predrzno besedo iz uradniških ust! Notar je postavljen, da služi narodu, in dobi za to dobro plačilo; namesto da bi avstrijskim državljanom stregel, jih pošilja drugam in jim naklada stroške! Ustava, pokazi svojo moč, da si za ljudstvo in ne za nemškutarje.

Iz cerkljanskih hribov, 25. febr. — Iz vseh vasij Tolminskega prinaša „Soča“ dopise o veselih in žalostnih dogodljajih, o dobrem in slabem stanju tamošnjih razmer; le s Cerkljanskega nam dohajajo tako redki dopisi, da bi si človek mislil, da je ta okraj brez veljave in vsakdanjih dogodeb. In vendar zapazimo ravno tukaj med prebivalci take razmere, da bi ne bilo slabo, ako bi o njih nekoliko spregovorili. V izgled vzemimo si za danes faro v Otaležu.

O ljudski omiki tukaj ne moremo še govoriti, ker od omike se tukaj le toliko ve, da je nekje, a do nas hvala Bogu ni še dospela, ker mi smo ljudje stare korenine, katerih se ne prime vsaka neumna muha. To je tudi uzrok, da se ljudje še do sedaj trdno držé svojih starih načel. Tukajšnje ljudsko stanje je podobno onemu zgodovinskemu času, ko je bilo ljudstvo še razdeljeno na kaste. Tudi naše prebivalstvo se samo deli na dva dela in sicer: v kmete in v bajtarje. To je pač majhen razloček, bi si marsikedo mislil. Res je majhen, in po mnogih krajih ga celo ni. In vendar kak razloček je tu? Najlepša primera bi bila, ako primerjamo našega kmeta z aristokratom, bajtarja pa z nekdanjim plebejcem. Tak razloček si naše višje glave domišljjuje. Naš aristokrat si misli: „Jaz sem kmet, ti si ubog bajtar; bodi zadovoljen, ako dobiš to, kar meni ostaja.“ Bajtar, boječa duša, molči in trpi, da, tak „rešpekt“ ima pred njim, da si ne upa še po vodo iti, ako je kmet z živino pri koritu. Ti ubogi bajtar bodi zadovoljen in ponosen, ako kaka viša kmečka glava s teboj spregovori, in kadar ž njim govoriš, pazi, da vso vodo na njegovo kolo obrneš. Včasih bi kmet rad kaj vozil, a pot se mu zdi preslaba. Tedaj skliče vse sosedne hlapce — bajtarje in jih pošlje pripravljat pot gospodu. Naš bajtar popade lopato, motiko in kar more, ter teče po klancu, da mu vse skriplje pod škornjami, kajti od zgoraj je dano to povelje. Ako je treba pa včasih deliti kako zemljišče, ali kaj drugoga, tedaj si prilastuje samo aristokrat pravico do tega. Včasih se oglasi kak pravicoljuben glas rekoč: „Kaj hočemo pa z ubogimi?“ „Obesimo jih, v dimnik jih denimo sušiti, da jih bomo imeli za prihodnji pust“, se oglasé učeni možje. Bog vam jih blagoslovi in zraven vaše nenasiljive želodce, da ni imeli enkrat dosti in bi tudi ubogemu kaj privoščili, ker tudi on je ustvarjen po božji podobi. Bajtarji! Ako bi se znalo kedaj zgoditi, da dobite županijo, sedaj veste, kje imate iskati usmiljeno srce, katero bo vaše pravice zavevarjalo in se za vas potegovalo, ker drugače ostane vse glas vpijočega v puščavi.

Roderik.

Iz sežanskega okraja, 4. marca. Kar na vsa usta kričé: napredek! a vendar v mnogih in pre mnogih ozirih je nazadek! Ali morda se motimo, ako trdimo, da kdor se opira na postavbe in predpise, ki so veljale nekdanj, ko je še „Matuzle spod korenike“ kukal, nikakor ni naprednjak, nego nazadnjak? Kakor je iz svetega pisma znano, je živel „Matuzalem“ 969 let; pravljica pripoveduje o njem, da ni imel rednega stanovališča, nego da je pred hdnim vremenom ali po noči vgujel se pod koreniko velikanskega drevesa. Ko je doživel uže 800 let, so mu s. etovali sosedje, naj si napravi saj leseno bajto, da mu ne bo treba laziti pod koreniko. Pa kaj je odgovoril Matuzalem? „Ej! pravi, kaj bom zidal si hšo, saj tako ne bom živel, kot še 100 let!“ Od tistega časa je pregovor za vnamarne ljudi, ki bi lahko kaj storili, pa se jim toži: „Si tak, ko Matuzle spod korenike!“ Ako velja ta izrek v kakem koli oziru, smejo ga rabiti duhovniki gledé uravnanja svoje plače nasproti vladi, da je kakor „Matuzle“. Kedaj že se je govorilo in pisarilo in razpravljalo o tej reči, pa vendar je ostalo vse pri starem in je duhovnik v tem oziru še na slabšem, ko v prejšnjih časih.

Nekaj let sem dobivajo duhovniki vsako leto nalog, da morajo pod kaznijo izpovedati, koliko plače prejmejo od ljudstva, da potem c. k. uradnika odmeri davek. No, tudi duhovniki naj nosijo bremena, kakor drugi državljani, pa veljajo naj tudi njim iste postavbe glede davkov, kakor drugim. Ne ugovarjam proti načelu; le način, po katerem se od najzvestejših podanikov zahteva davek, diši nekako po „Matuzlevi“ koreniki. Po postavi l. 1849. naj se izpovejo vsi dohodki. A, Bog vas dal, koliko stvari se je izpremenilo od onega časa! — Duhovnikom se pošilja isti formular, kakor krčmarjem, štacunarjem, sploh rokodelcem. Kaj so duhovniki kake postolarji (čevljarji), ali obrtniki, da se od njih zahteva med drugim izpoved, koliko nese to podjetje? Koliko časa trpi? Koliko je pomočnikov? Celó najsvetejšo daritev sv. maše stavijo v to vrsto. Kamnito srce bi moral

imeti duhovnik, ako ga tako brezobzirno zahtevanje v globolini duše ne bi peklo. Na obrazcu pridejanem je pisano, se vé po kakem nevednem pisacu, koliko se dobiva od „Manualmessstipendien“; menda hoče reči: Manualmst. In tako v tem „šlendrianu“ že veliko let. Ako kdo z lepa noče se vdati, pa mu žugajo s kaznijo ali globo 5 gld.

Dobro zavrača tako zahtevanje duhovski list: „Correspondenzblatt für den kath. Clerus Oesterreichs“ l. 4. p. 70 ter pravi: Izpovedanje navadnih ročnih stipendij za maše je nepostavno, kajti 1. prostovoljni darovi niso obdačeni; 2. tako izpovedanje je oskrunjenje najsvetejših obredov; 3. ako noče kdo izpovedati, se opirajo uradniki mesto na določeno postavbo, na nepostavni razlog: saj je ta in ta izpovedal! 4. po razglasu vis. c. k. ministerstva za bogocastje in uk od 12/3 1877 N. 3826 tirja c. k. dolnjeavstrijsko namestništvo z dopisom od 18/3 1881. N. 10829, da ne spadajo v fasijo (izpoved): „Poraba prostega stanovanja in stipendiji za vsakdanje maše (ne ustanovljene)“. To mora vendar vsakemu jasno biti! — Na formularu za izpovedanje je med drugim prostor, v kateri se ima zapisati, pod kateri „krog“ spada kraj. Tu je spet „Matuzle“; kedaj uže ni več krogov (Kreis, Circolo) in so c. k. okrajna glavarstva! Ktera dežela? Tu se tudi večkrat ne vé, kaj bi se pisalo: Je-li „Primorsko“ (Küstenland)? ali „avstrijsko Primorje“ (ali: „Mejua grofija goriško-gradišćanska“? Nobeuega odgovora nisem prejel na opetovano zahtevanje, naj se to vendar enkrat določno pové, da znamo izvestno dopoljuvati tudi statistične table. Pa še v drugih zadevah se marsikje kaže „Matuzle spod korenike!“ O tem še drugikrat kaj.

Iz braniške doline, 4. marcija. — Pretekli teden je bil za nas nesrečen, kajti izgubili smo iz svoje srede moža poštenjaka. Po prav kratke zaplunčnej bolezni preselil se je 28. m. m. g. France Štubelj, trgovec v Šmarjah, v boljši svet. Mož je bil izobražen, izgleden rodoljub. Čislali so ga vsi: premožni in ubožci, domačini in ptujci. Dokaz temu nam je bil lepi sprevod 2. t. m. pri pokojnikovem pogrebu, katerega se je udeležilo razen domačinov obilo število ptujcev; mej temi so bili najbolj zastopani rihenberški odličnjaki, kojim je bil pokojnik blaga in čislana oseba. Tudi duhovnov je bilo nenavadno število. Mej sledujimi bil je tudi g. Vinko Štubelj, vikar Podsubotinom, kateri je prišel zadnjo čast izkazat svojemu pokojnemu bratu. Po dokončanih sv. mašah in drugih cerkvenih obredih zapeli so najprej v cerkvi, pozneje pa nad pokojnikovim grobom vrli šmareški pevci nagrobico. Tu so omenjeni pevci pokazali svojo umetnost. Vidi se, da se njihov voditelj in ob jednem učitelj g. Furlani mnogo trudi v povzdigo lepega petja. Po dokončanem pogrebu razšli smo se. Marsikomu je igrala v očesu solza, ko smo zapuščali pokojnikovo gomilo; vsakdo je otožno vzdihnil: Bodi ti zemljica lahka! Mož je vreden nepozabljivega spomina,

J.

Iz Trsta, 5. febr. — Včeraj se je vršila pred našimi porotniki obravnava, katere bi znala zanimati tudi „Sočine“ bralce; zato evo vam kratek popis. — V 1. številki „Edinosti“ od leta 1882. je bilo napisano neko „poslano“ z napisom: „g. J. P., županu na Vojščici“ in s podpisom: „Na Vojščici, 26. decembra 1881. A. Z. L. J. v imenu mnogih.“ V tem poslanem sta podpisanca dokazovala, da župan ne županuje pravilno, ker je dal nekemu J. M. spričevalo dobre obnaše, o katerem je bilo sploh znano, da ni bil veliko prida, in sta mu očitala, da županuje občini na škodo, ker je brez potrebe zvišal plačo tajniku. Župan je na to poslanico odgovoril v „Soči“ in je zažugal, da bo podpisanca tožil zaradi žaljene časti. Kar je žugal, je tudi storil. Naprosil je dr. Bizjaka v Trstu, naj mu sestavi tožbo, kar je ta tudi storil; pozneje je stopil na Bizjakovo mesto dr. Padovan Zatoženca Anton Zavadral in Jožef Lozej sta se obrnila pa na dr. Nikolaja Tonklija v Gorici. Pomiriti se niso dali možje, ki so si bili prišli navskriž, in tako je tekla tožba naprej. Tonkli je tožbi dobro vgovarjal, da je prišla dvakrat pred preiskovalnega sodnika.

Zatoženca sta trdila, da hočeta s pričami vse dokazati, kar sta pisala. Priče so jima v resnici vse donesle in sodnija je spričevanje sprejela za dobro. Pri javni obravnavi je zagovornik dr. Tonkli — „Triester-Zeitung“ poročal napačno, da je zagovarjal T. tožnika, dr. Padovan pa zatoženca, — pojasnoval, da zatožencema se ni še le zdaj posrečilo, dobiti priče za svoje trjenje, ampak da sta iz prvega začetka ravnala na podlagi trdnega spoznanja in prepričanja. Vsled tega sta bila obtožena od porotnikov enoglasno nekriva spoznana in oproščena kazni in stroškov. Župan, katerega je zagovornik toženih še zadnji trenutek opomnil, naj bi se pogodil in od tožbe odstopil, mora pa plačati vseh stroškov svojih, sodnijskih in neudolžno toženih med 300 in 400 gld. Naj bi si naši ljudje vtisnili enkrat v glavo, da je potrebno pošteno županovati in da je bolje pogoditi se, ko pa

gnati tožbo do zadnjega konca. — Pri tej priliki bodi dovoljeno, da izrazim željo, da bi tudi v Trstu imeli dovolj narodnih odvetnikov, ki bi pri raznih sodnih gotovo imeli opravka. „Soča“ in „Edinost“ sti se pri tej priliki, kolikor je nam znano, prvič imenovali pred sodnijo: goriški in tržaški list, zmagala je „Edinost“, a zagovarjal jo je Goričan. Da bi to hotelo imeti kaj pomena!

Poreč, 5. marca. — 1. dan marca ob 11 1/4 ure predpoludne došel nam je z vladno ladijo „Pelagos“ milostljivi gosp. dr. Alojzij Zorn, novi naš škof. Spremljalo ga je mnogo duhovščine, med temi tudi tržaški škof Janez Glavina. Na molu (pristanišči) čakali so ga mestni župan, uradniki, duhovščina in silo mnogo ljudstva. Župan ga je pozdravil z dolgim govorom, kteremu se je škof prav nežno z lepim odgovorom zahvalil. Bralo se je na obrazu pričakovalcev veselje, radost in zadovoljnost z mladim škofom, kterega so ponosno spremljali do cerkve in do njegove palače, v kateri so se mu potem precej predstavljali različni uradniki, župani, duhovščina itd. Vsakemu podal je škof svojo roko.

V nedeljo sledilo je pa slovesno vmeščenje. Škof se je pripeljal v lepi kočiji k cerkvi „Marije angelske“ (Madonna degli Angeli), ktera leži zunaj mesta; tukaj bila je tiha maša, katero je imel prošt. Po maši začela se je pomikati proti mestu in stolni cerkvi dolga procesija, ktere so se udeležile tukajšnje bratovščine, bližnja in daljna duhovščina, vsi župani in uradniki in mnogo ljudstva. Pred mestom napravili so bili slavolok z napisom: Avanzati e felicemente regna (pridi sem pa srečno vladaj), pa: Benedetto colui che venne nel nome del Signore (blagoslov njemu, ki je prišel v imenu Gospoda). Pod tem slavolokom in šotorom je pozdravil mestni župan, dr. Jožef pl. Vergottini, z dolgim govorom škofa, kteri se mu je z ginjenim srcem in enako dolgim odgovorom zahvalil. Procesijo spremljala je mestna godba. Po oknih videli so se lepi tapeti (preproge). V stolni cerkvi pričakovalo ga je vse polno ljudstva. Na prižnici prebrano je bilo glasno njegovo imenovanje od cesarja, kakor tudi od papeža, pivo v nemškem, drugo v latinskem jeziku.

Pozdravil ga je še stolni prošt v latinskem jeziku, kteremu se je zahvalil z jako lepim in dolgim latinskim govorom; potem sledila je velika škofova maša z lepim petjem in orkestrom.

Po maši so ga vpeljali v posestvo njegovih dohodkov; ob 2. popoldne bil je obed, pri kterem je bilo še čez 40 oseb.

Zvečer bilo je celo mesto razsvetljeno. Mestna gospoda zbrala se je v svoji dvorani „Casino“, ktero je milostljivi škof še čez 1 uro s svojo nazočnostjo počastil.

Spremljali so ga potem z bengaličnimi lučmi po mestu proti rezidenci (škofovski hiši).

Iz Ljubljane 6. marca. Naši narodni učitelj so praznovali dne 1. t. m. petintridesetletnico jednega svojih drugov, in če tudi se je slavnost vršila v ožjem krogu, vendar je tolice pomena, da se mi vredno zdi o tem poročati tudi tebi, draga Soča. 35 let učiteljevanja sicer ni Bog si ga vedi kaj, ali večji pomen dobiva stvar, ako dotičnik more reči o sebi, da se vseh 35 let ni iznikoli neveril svojemu poklicu: biti n a r o d u učitelj v pravem pomenu te besede, ako more reči, da je ves čas naj je pihal tak ali onak veter — svojemu narodu ostal zvest sin in da nikdar in nikomur za voljo ni odstopil od rodoljubnih načel, ki so ga uže vodila kot mladence. In vse to more z mirno vestjo reči o sebi gosp. Andrej Praprotnik, komur je veljala ta slavnost. Značaj mora biti mož, ki se dolžni 35 let ni spotaknil, dasi so bile skušnjave dostikrat hude. To če nekaj reči v naših prevrtljivih in omahljivih časih, ko so se možje (?) kakor petelin na strehi obračali po vsakem vetru, ko je mnogo kateri bil presrečen, ako se je smel doteknuti roba kake višje uradniške suknje, ko je ta in oni svoje boljše prepričanje in vsa pedagojska pravila kakor staro obrabljeno šaro vrgel pod klop, ako se mu je le od kake strani namignilo s kako nagradico ali s kacam križcem, pa bodi si še tako majhen. Upajmo, da so ti žalostni časi uže za nami, in paš velika, rekli bi skoro splošna udeležitev slovenskega učiteljstva pri Praprotnikovi svečanosti nam je porok, da se stvar obrača na bolje. Najmanjša je bila udeležitev s Primorskega. Zakaj, ne vem. Mogoče, da niso vedeli za njo, ker priprave vršile so se prav tiho. In vendar so poslavljencu prihajale od vseh strani čestitke v telegramih in v pismih, v vezani in nevezani besedi, izlasti mnoge prav prisrčnih s Hrvatskega. Tudi prevzvišeni gospod naš deželni predsednik baron Winkler se ga je spomnil.

Tukaj se nam ne zdi primeren prostor, da bi opisovali na drobno slavnost in g. Praprotnika velike zasluge, ki jih ima za slovensko narodno šolstvo. Htel smo samo s političnega in narodnostnega stališča poudarjati, da značaj, krepka volja in pošteno delo prej ali slej dobiva zasluženo priznanje pri vseh poštenjaci, celo pri nasprotniki, če

tudi tega glasno ne izrekajo. Nasproti pa omahljivca koristolovca in izdajalca vse zaničuj, tudi tisti, ki se mu sicer dobrikajo, d a l r g a potrebujejo za svoje namere. Uprava.

Politični pregled.

V seji 2. t. m. je bila končana obča le-bata o proračunu za leto 1883. v dunajskem državnem zboru, o čemer govorimo na drugem mestu. Pri glasovanju sklenilo se je z velikovečino glasov preiti v debato posameznih proračunovih točk. Toda že pri prvi točki „najvišji dvor“ obnašal se je znani poslanec Schönerer tako nedostojno, da je bila cela zbornica v zadregi in neznošen položaji. Schönerer je predlagal, naj se jeden milijon civilne liste t. j. doneskov za najvišji dvor, uporabi za ustanovo zaklada za onemogle delavce. Ta predrznost je zbudila v celem zbornici stud in nevoljo. — V seji v ponedeljek so bile sprejele vse točke proračuna za notranjo ministerstvo. Pri točki „cestne stavbe“ govoril je med drugimi tudi dr. Tonkli ter izrazil željo, da se v prihodnji proračun nastavi državna podpora za ceste iz Gorice v Tolmin in Bolec. Nspremenjen je bil sprejet v istej seji tudi proračun za deželno bramborsko ministerstvo. 6. t. m. je prišlo na vrsto poglavje „ministerstvo za uk in bogočastje“; tudi za to poglavje je bil proračun nespremenjen sprejet. Govorilo se je pri vsakem poglavju mnogo, a posebno važnega, jedrnatega ni prišlo na dan.

V tem tednu zboruje tudi gosposla zbornica. Ako gledé zunanje politike povemo, da se je na Francoskem ministerstvo Ferry utrdilo, da podunavske konference ni še konec, kakor je bilo pričakovati, da se bo kronanje ruskega cesarja gotovo meseca maja vršilo in da je Srbija obhajala jednoletnico svojega obstanka kot kraljevina, smo važneje in naše čitatelje zanimivajoče dogodjaje naveli.

Domače stvari.

Prevzvišeni gospod Franc grof Coronini imel je v državnem zboru 1. t. m. zanimiv govor o naših denarnih zadevah in o potrebi, da se uresničijo besede presvetlega cesarja, katere je izrekel v zadnjem prestolnem govoru glede pomirjenja in porazumljenja med raznimi avstrijskimi narodi, ter o izpeljavi §. 19. osnovnih postav. Znameniti govor našega domačina in zastopnika prinesemo, kolikor bo mogoče, v slovenski prestavi v prihodnji številki, v kateri bomo nadaljevali obravnavo o letošnjem proračunu. Po najnovejših poročilih je stavil grof Coronini v eni zadnjih sej resolucijo, naj se vpele v srednjih šolah na Primorskem za italijanske otroke italijanski kot učni jezik. Ubo-gi „Corriere“, ki je moral še to doživeti.

Goriška čitalnica bo imela v ponedeljek, 12. t. m. ob 8. uri zvečer besedo, zanimivim programom. Beseda je imela biti v nedeljo, pa se je odnesla na prošnjo onega odbora, ki napravi 10. in 11. t. m. veselice v gledišči v prid goriške mestne godbe.

Podporno društvo goriško je imelo preteklo nedeljo dobro obiskano domačo zabavo s petjem tombolo in zanimivim govorom g. preds. Fr. Povšeta o otročjih vrtilih. Domači in šempeterski pevci so dobro izvršili svojo nalogo; zabava je bila v resnici domača, brez napetosti in zabavnosti. — Predpoludne je imelo društvo tiho sv. mašo pri sv. Antonu, pri kateri so peli pevci slovenski „Pred Bogom“. Po maši bil je blagoslov. — Tako se je praznovala prva obletnica ustanovitvenja; Bog daj, da bi jih še mnogo sledilo. — Udeležitev je bila v cerkvi in pri zabavi dobra.

Č. g. Simon Gregorčič, vikar na Gradišči (P. Renče) in slavni naš pesnik, dobil je od visokega naučnega ministerstva umetniški stipendij, ki znaša več sto goldinarjev. Naučno ministerstvo podeljuje namreč, kar je nekaj let, denarno podporo, stipendije, raznim nadopolnim umetnikom: pesnikom, malarjem, kiparjem, in drugim, da se v svoji stroki nadalje izurijo. Letos je v celi Avstriji 12 umetnikov, ki so dobili stipendije; med njimi je naš pesnik, čegar ime je zaslovelo posebej od lanskega leta, ko je izdal svoje poezije, dasi je bil tudi prej prav dobro znan. Na tako odlikovanje smemo Slovenci, in še posebej bližnji rojaki Goričani, ponosni biti. Bog živi našega pesnika njegovemu poklicu in umetnosti. Slava!

„Slogi“ so došli popolnoma imeniki z Banjšic, iz Plavij in iz Ročinja (dodatek) z 19 udi. Med

okraj, ki so do zdaj poslali imenike, šteje največ udov ročinjski poverjeniški okraj (Ročinj, Ajba, Srednje), namreč 22. Slišimo, da tudi v vipavski dolini se nekateri poverjeniki prav mudljivo trudijo, da naberejo lepo število udov. Hvala jim!

Za slovenske otročje vrte začeli so dohajati doneski tudi z dežele. Tako je lepo.

Vlada ni nasprota otročjim vrtom, ampak je voljna dovoliti jih, ko se izpolnijo postavni pogoji. Na rodoljubih je zdaj ležeče, da podpišejo in vplačajo potrebne vsote, potem se vrtilahko vsak čas odprejo. Na noge torej, rodoljubi in človekoljubi sploh brez razločka narodnosti; blago podjetje je vredno vsestranske podpore. Darovi naj se pošiljajo na odbor „Sloge“, ali na predsedništvo, ali na denarničarja g. Andreja Jegliča. V Gorici naprosi morda predsedništvo „Sloge“ kakega gospoda, da bo nabiral v knjižico, ki se mu izroči, v katero bodo dobrotniki vpisovali svoje doneske.

G. Matej Cigale, ministerski tajnik in splošni slovenski pisatelj, dobil je naslov vladnega svetovalca.

G. Josip Gorup, veletržec v Trstu, podaril je 1000 goldinarjev podpiralni zalogi slovenskih vasučilščnikov v Gradci. Slava vrlima rodoljubu!

Gospod Mihael Zavadlaj, doma iz Klanca pri Gorjanskem, opravil je te dni na dunajski univerzi preskušnjo iz grščine in latinščine z izvrstnim uspehom. Ako povemo, da sta iz 13 kandidatov za klasično filologijo samo dva za vso gimnazijo srečno prestopila ta grozni propad preskušnje, bodo pač vsi oni umolknili, ki si dan danes po nepotrebnem brusijo svoje jezike nad ubogimi filozofi, in jim tako težavno delo le še bolj težje! G. Zavadlaju čestitamo.

Tudi v Solkanu in na Banjšicah se je vpisalo letos, kolikor je znano, več ljudi v družbo sv. Mohora, kakor lansko leto. Gospodoma poverjenikoma, ki sta se pri tem trudila, budi izrečena najsrčnejša zahvala v imenu naroda. Gotovo je število društvenikov tudi po drugih krajih goriške nadškofije letos poskočilo, o čemer nas prepriča prihodnji Koledarček družbe sv. Mohora.

Starokopitnost in neobčutna okamnelost naših finančnih uradov spoznava se iz njih delovanja, ki je popisano v današnjem dopisu iz sezanskega okraja. Tako puhio uradovanja brez duha in brez poznauja razmer in postav ne more služiti v čast državi. Za dobro plačane službe naj poišče vlada uradnikov, ki so sposobni za delo, ki ne žalijo s svojo brezobzirnostjo in brezaktičnostjo in z Matuzalemovimi formulami poštenih in omikanih davkoplačevalcev.

V Dolenjo Tribušo dobijo za Veliko noč lep cerkveni kinč, dva para zalih rož (palem), katere je izdelala goriška umetnica gospa Karolina Fabijanova. Po želji ondašnjega gospoda kurata vdelano je med cvetice tudi razno sadje: grozdje, hruške, breskve, ki je popolnoma podobno pravemu sadju. Cvetice se zdijo celo od blizu naravne in so prav ukusno razvrščene. Za bodoče praznike v resnici primerna olepsava hiše božje.

„Corriere“ opisuje v svoji številki od 3. t. m. katoliškega duhovna v ljudski šoli. Ker uredništvo ne pozna dotičnega predmeta iz lastne skušnje, obrnilo se je za poduk na dunajsko „Deutsche Zeitung“, veliko sovražnico Slovanov in katoliške cerkve, ter je predstavilo iz nje dolg sestavek, ki popisuje častilakomnega in gospodovalnega katol. duhovna. Nadejamo se, da prihodnji opiše goriški naprednjaški list vpliv rabinov (židovskih duhovnov) na blagor človeštva in da bo mogel govoriti v tej stroki iz lastne skušnje. Ako bi pa tudi v tem potreboval kakega poduka, dobi ga vsak čas pri profesorji dr. Rohlingu v Pragi, čegar samostalni spisi in sestavki v „Tribüne“ v tem obziru bi utegnili biti znani „Corrierovemu“ uredništvu.

Volitev v državni zbor namesto odstopivšega Lazzarinija bo v Istri 9. aprila. Imenik volilcev, veleposestnikov, ima 103 imena.

G. Ivan Fili pa Grgarci. Mnogim našim čitateljem dobro znani g. Ivan Fili, 72 letni Goričan, ki je v furlanskem, italijanskem in nemškem jeziku sestavljal patrijotične spise, ki je še zadnja leta hodil peš na Dunaj, kamor je navadno dospel v 8 ali 10 dneh, spremljan od svojega zvestega čveteronožnega muftija, nam je poslal daljši popis zadnjega svojega potovanja iz Gorice do Fovškega Kala nad Grgarjem, katerega zarad pomanjkanja prostora nismo mogli prnesti v polnem obsegu. Stare korenike Goričan opisuje v omenjenem dopisu, da se je bil letošnjo zimo 6. januarja, na god sv. treh kraljev, za Grgarjem, ko je mislil iti na Dunaj, ponesrečil, da se je bil zavoljo svojega psa, ki je bil v nevarnosti, da bi bil v nekem zmrzlem vodnjaku utonil, popolnoma zmočil do zadnje niti. Zarad hudega mraza, ki je bil tisti dan (10 stopinj pod ničlo), je bilo njegovo stanje pomilovanja vredno. V tej stiski mu je pomagal neki kmet iz onega kraja, ki mu je dal suho obleko, ki ga je posedel za ogenj in ki ga je obdržal pri sebi dva dni. Iz hva-

ležnosti do tega kmeta in njegove hiše je nameraval imenovani gospod objaviti rečeni popis, da bi bil svetu znan kraj, kjer prebivajo blagi ljudje, in da bi se ne pozabilo ime moza, v katerem bije žlahtno srce. Ime kraja je, kakor smo rekli, Fovški Kal, možu pa pravijo Jakob Povšič. Z lepim obnašanjem proti tujcem in ponesrečencem si človek pridobi dobro ime; kdor se pa surovo obnaša proti svojemu bližnjemu, ne more pričakovati, da bi ga ljudje radi imeli. Hribovci in dolinarji, posnemajte Povšičev izgled.

Društvo c. k. poštarjev na Kranjskem, Primorskem in v Dalmaciji je izvanrednem občnem zboru 25. januarja t. l. gospoda Adolfa Muleja, poštarja v Dolenjem Logatcu, za svojega predsednika, kateri v posebni okrožnici do društvenikov naznanja, da hoče skrbeti za čast in denarno blagostanje društva, ter vabi vse svoje tovarše, naj brez razločka narodnosti delajo z združenimi močmi za prosep slavne naše države.

Banka „Slavija“ sklenila je v mesecih oktober, november in december 1882 19397 zavarovanj za kapital gl. 16.774.234 48 kr., za kar se jej je plačalo zavarovalnine in pristojbin 436.339 gl. 16 kr. Denarni promet blagajnice znašal je 2.342.998 gl. 98 kr. in od bankinih kapitalij bilo je v tem času vloženi 197.837 gl. 06 kr. v česko-moravskih posojilnicah, 642.177 gl. 35 kr. pa izposojeni na zemljišta.

Gasilne brigadnice je oddala banka v tem času 4 občinam.

Od 1. januarja 1882 do 31. decembra 1882 skleneno je bilo vseh zavarovanj 77.658 za kapital 78.424.408 gl. 30 kr. proti plačilu zavarovalnin in pristojbin 1.816.257 gl. 56 kr., za škode pa se je plačalo v tem času 803.274 gl. 68 kr.

Samonpravna društva za zavarovanje vžitka in pokojnin postajajo čez dalje bolj priljubljena. Pristopilo jim je namreč do konca decembra 1882 637 členov, ki so zavarovali užitek in pokojnin za 117.149 gl. 67 kr. in vpisali vlog za 470 155 gl.

Zastopniška pokojninska zaloga imela je do konca decembra 1882 3974 deležnikov, in njeno premoženje narastlo je na 39.002 gl. 32 kr. v gotovini in vrednostnih papirjih.

Javna zahvala.

Podpisani se vsi gineni pristrčno zahvaljujemo vsem znancem in prijateljem za blago sočutje, ki so ga pokazali za časa boleznin in pri pogrebu nepozabljivega nam **FRANCETA ŠTUBELJ-NA**. Sprejmejo naj našo najsrčnejšo zahvalo mnogoštevilni domačini in vsi znanji občinarji med zadnjimi sosebno Rihemberžanje, kateri so se v tako obilnem številu pogreba udeležili. Hvaležno se hočemo spominjati g. A. Kodriča, ki je prevzel skrb za pogrebne potrebščine, kakor tudi g. učitelja in pevcev.

Šmarje, dne 2. marca 1883.

Zalujoča družina in žlahta.

Zalogo

s pohvalnim darilom odlikovanega Perlmooškega cementa iz Portugala po cenah, kakor v tovarnah, ima

Karl Mulitsch,
kupčevalec z železom,
v Raštelji, h. št. 10.

Čudovite kapljice

Sv. Antona Padovanskega.

To pripristo in naravno zdravilo je prava dobrodejna pomoč in ni treba mnogih besedi, da se dokaže njihova čudovita moč. Če se le rabijo nekoliko dni, olajšajo in prečenejo prav kmalu najtrdovratnejše želodčne bolezni. Prav izvrstno vstrezajo zoper hemoroide, proti boleznim na jetrih in na vranici, proti črevesnim boleznim in proti glistam, pri ženskih mesečnih nadležnostih.

Prodajajo se v vseh glavnih lekarnicah na svetu; za naročbe in pošiljavo pa edino v lekarnici Cristofoletti v Gorici, v Trstu v lekarni C. Zanetti in G. B. Rovis in v lekarni Alia Madonna v Kormianu.

Ena steklenica stane 30 novcev.

Vaše blagorodje! Štejem si v sveto dolžnost, da se Vam zahvalim za mo'e ozdravljenje. Mnogo zdravnikov je bilo nad menoj že obupalo; tedaj sem se na zahtevo zatekel k Vašemu dr. Rozovemu življenskomu balzamu in že po drugi steklenici sem se čutil popolnoma zdravega. Trpel sem namreč za želodčnim krčem in slabostjo, posebno glava me je bolela in omotica se mi je delala, in sicer tako hudo, da ni bilo ure v dnevu, da bi ne trpel na teh boleznih. K. sem pa začel jemati Vaš dr. Rozov življenski balzam, se je bolečina koj zmanjšala in zdaj sem popolnoma zdrav in upam, da se bolečina ne povrne, ker že 28 dni sem je prost. Dr. Rozov življenski balzam morem v vsaki vsakemu najtopleje priporočati in ga tudi res priporočam vsem mojim znancem, ki t pijo za enako boleznijo. Zahvaljujem se Vam prav srčno. Z največjim spoštovanjem

Znojem (Znam).

Miha Springer, zasebnik.

Temeljita pomoč vsem, ki so v želodci ali trebuhu bolni.

Ohranjenje zdravja

nelanja se večji del na čiščenje in smazanje sokrovce in krvi in na pospeševanje dobrega prebavljanja. Najbolje sredstvo za to je

dr. Roza življenski balzam.

Življenski balzam dr. Rozov ustreza popolnem vsem tem zahtevam: oživlja prebavljanje, nareja zdravo in čisto kri, da dobi zoper svojo prejšnjo moč in zdravje, odpravlja težko prebavljanje, gnuš do jedi, kisle zadrževanje, napetost, bljevanje, krč v želodci, zaslinenost, zlato žilo, preobteženje želodca z jedili itd., je gotovo in skušano domače sredstvo, ki se je v kratkem zaradi svoje izvrstne moči obče razširilo.

1 velika sklenica 1 gl., pol sklenice 50. kr.

Na stotine pisem v priznanje je na razgled pripravljenih. Razpošilja se na frankirane dopise na vse kraje proti poštnemu povzetju.

SVARJENJE!

Da se izogne vsakdo neljubim pomotam, prosim vse p. n. gg. naročnike, naj zahtevajo povsod izrečno dr. Rozov življenski balzam iz lekarnice B. Fragner-ja v Pragi, kajti zapazil sem, da so naročniki na več krajih dobili znes brez vse moči, ako so zahtevali samo življenski balzam, in ne izrečno dr. Rozovega življenskega balzama.

Pravi dr. Rozov življenski balzam

dobi se samo v glavni zalogi izdelovalca B. Fragner-ja, v lekarni „k črnemu orlu“ v Pragi, Eeke der Spornergasse Nr. 205-3. — V GORICI: G. Cristofoletti, lekarničar; G. B. Pontoni, lekarničar; R. Kürner, lekarničar. V OGLEBI: Damaso d'Elia. — V TRSTU: P. Prendini, lekarničar; G. Foraboschi, lekarničar, J. Serriavalle, Ed. de Leitenburg, lekarničar. — V ZAGREBU: C. Arazim, lekarničar.

Vse lekarnice in večje trgovine z materijalnimi blagom v Avstro-Ogerskeji imajo zalogo tega življenskega balzama.

TAM SE TUDI DOBI:

Pražko domače mazilo zoper bule, rane in vnetje vsake vrste.

Ako se ženam prsa vnamejo, ali strdijo, pri bulah vsake vrste, pri torih, gnojnih tokih, pri črvu v prstu in pri nohtajih, pri zlezah, oteklinah, pri zmaščeni, pri morski (mrtvi) kosti. — Zaprto bule in oteklino se hitro ozdravijo; kjer pa ven teče, potegne mazilo v kratkem ves gnoj na-vo, in rano ozdravi. Skatljice se dobedo po 25 in 35 kr.

Balzam za uho.

Preizcovan in po mnogih poskusih kot najzanesljivejše sredstvo znan odstrani naglušnost, po njem se dobi tudi popolno uho zgubljen sluh. 1 sklenica 1 gl. a. v.

POZOR.

S tristo do petsto goldinarjev v gotovini ali vrednostnih papirjih more vsakdo dobiti 25 do 80 goldinarjev na teden

na borski, torej v kratkem času zdatno pomnožiti svoje premoženje.

Ustmena in pismena prašanja naj se obrnejo na protokolirano bankno in lombardno kupčijo

Theodor Noderer & Co. na Dunaji, am Peter 7.

I. nadstropje, kjer se dajejo dotični sveti brezplačno in pod največjo molččnostjo.

Božjast

in vse živčne bolezni zdravi pismeno v ti stroki zdravnik dr. Kittlich v Draždanah (Dresden, Sachsen). Na tisoče ozdravljenih. Zlata svetinja znanstvenega društva v Parizu.

Neprijetni nahod se odpravi v malih urah in tudi večja prehlajenja združena s kašljem, zagrljenostjo, zatepenostjo itd. se premenijo hitro v najmilejšo obliko po lekarja W. Vossa kroglicah proti prehlajenju, katere slonijo na novijih znanstvenih spoznanjih in so bile priporočene od mnogih veljavnih zdravnikov. Dobivajo se v skatljicah po 70 kr. v Gorici le pri Cristofoletti na Travniku in pri Pontonu v Raštelji.

Franc Jožefov Grenki Studenec „čisti hitro in gotovo.“
Profesor **KARL pl. BRAUN** na Dunaji.
ne uzrokuje nikakih težav
Profesor **pl. SAMBERGER** na Dunaji.
„dela bolj uspešno, ko druge grenke vode.“
Profesor **LEIDESDORF** na Dunaji.

Zahteva naj se vedno in razločno: **FRANC-JOŽEFOV GRENKI STUDENEC**. Zaloge povsod. V Gorici: lekar g. Cristofoletti in A. Seppenhofer. Razpošilja se iz Budapešta.

Kupčija z umetnimi cveticami

Kupčija z umetnimi cveticami
via delle Monache (nunske ulice) h. št. 9.

se priporočuje častitemu p. t. občinstvu, da izdeluje palme za cerkve vsake vrste in velikosti. V zalogi ima tudi obleko za mrlič: za otroke in odrastene, kakor tudi vsakovrstne cvetice in vence, na povoljno izbiro.

Trakovi za nagrobne vence v vseh barvah, širokostih in dolgotih z zlatimi in s tiskanimi črkami.

Sprejemajo se naročila za frišne nagrobne vence.

Zunanja naročila se izgotovijo prav hitro in čedno in se zaračunijo po najnižih cenah.

Za dobrohotno kupovanje in naročevanje prosi

spoštljivo

KAROLINA RIESSNER.

Kupčija z umetnimi cveticami

via delle Monache (nunske ulice) h. št. 9.